

**CULEGERI DE MUZICĂ PENTRU PIAN DIN REPUBLICA MOLDOVA:
CRESTOMATIA MUZICALĂ „RĂSAI, SOARE!”
ÎN REDACȚIA IRINEI STOLEAR**

**COLLECTIONS OF MUSIC FOR PIANO FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA:
MUSICAL ANTOLOGY „RISE, THE SUN!” UNDER IRINA STOLEAR’S EDITORSHIP**

ELENA GUPALOVA,

lector superior universitar, doctor în studiul artelor,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Autorul articolului analizează antologia muzicală pentru elevii claselor primare ale școlilor de muzică, specialitatea pian: „Rasai, soare!”, publicat sub redacția pedagogului-pianist Irina Stolear. Această crestomație pentru copii este bazată pe materialul folclorului moldovenesc, dar constă nu numai din transcrierea cântecelor, dansurilor populare și operelor originale a compozitorilor moldoveni.

Un lucru inedit este includerea unor opere alese a tinerilor compozitori moldoveni. Unele prelucrări pentru pian solo și pentru 4 mâini nu au fost puse în aplicare de către autorii din Moldova, dar de pedagogii-pianiști (din școlile republicane de muzică pentru copii) în anii 80 ai sec. XX la cursurile de perfecționare organizate de Ministerul Culturii al Republicii Moldova.

***Cuvinte-cheie:** colecție de note muzicale, manual, tinerii pianiști, cântece și dansuri populare moldovenești, interpretarea într-un ansamblu.*

The author analyzes musical anthology for elementary grades of children's musical schools on a speciality Piano: „Rise, the sun!“, published under edition of teacher-pianist Irina Stolear. This collection is based on the Moldavian musical folklore, and consists not only of transcriptions for a piano of national songs, dances and original compositions by the Moldavian authors.

Innovation here became inclusion of the selected compositions by the young domestic composers. Some arrangements for a piano solo and for ensembles in 4 hands have been introduced in musical practice not by the Moldavian authors, but by the pianists-teachers (from the republican children's musical schools) in the '80s years of XX century at the courses of improvement of qualification organized by the Ministry of culture of Republic of Moldova.

Keywords: collection of music pieces, manual, young pianists, of the Moldavian national songs and dances, ensemble interpretation.

În culegerea didactică a I. Stolear *Răsai, soare!* (*Вставай, солнце!*), apărută la Editura Pontos din Chișinău în anul 2006¹, autorul se află în căutarea unor noi procedee pedagogice de prezentare a materialului muzical, de educare și instruire muzicală. Această creștomație pentru copii nu conține doar materiale folclorice moldovenești, ci și transpuneri pentru pian ale unor cântece populare, dansuri și lucrări originale ale compozitorilor moldoveni. Elementul de noutate constă în selectarea unor lucrări semnate de cei mai tineri compozitori autohtoni. Este interesant, că unele prelucrări pentru pian solo și transpuneri pentru ansambluri la 4 mâini nu au fost efectuate de compozitori moldoveni, ci de pedagogi-pianiști (din școlile de muzică din republică) în anii 80 ai secolului trecut, la cursurile de perfecționare organizate de Ministerul culturii al Republicii Moldova.

La aceste cursuri pentru pedagogii-pianiști, care, în acele timpuri, erau susținute de reprezentanța cabinetului metodic republican I. Stolear, participanților li se propunea efectuarea aranjamentelor și prelucrărilor pentru pian ale unor lucrări populare selectate în prealabil. Cele mai bune exemple ce au apărut în urma acestui experiment au fost incluse în creștomația dată.

În cuvântul introductiv al ediției autorul arată, că această colecție este adresată micilor pianiști (clasele 1 — 4), care deja au însușit cunoștințele muzicale de bază. „Scopul acesteia rezidă în dezvoltarea și fixarea anumitor deprinderi pianistice, inclusiv, libertatea citirii notelor în cheile sol și bas, dezvoltarea atenției pentru anumite semne la cheie și semne întâmplătoare, pregătirea pentru interpretarea notelor duble, a acordurilor, utilizarea hașurilor legato, non-legato, staccato, utilizarea accențelor și a procedeelelor tenuto, însușirea melismelor, a poliritmiei specifice muzicii populare ș.a. m.d.“ [1, p. 3].

Creștomația didactică *Răsai, soare!* conține patru compartimente:

1. *Exerciții* (lucrări originale ale autorului — I. Stolear),
2. *Piese pentru pian solo* (lucrări originale ale autorilor moldoveni și prelucrări de melodii populare ale pedagogilor-pianiști),
3. *Copiii-copiilor* (lucrări pentru pian semnate de tineri compozitori — laureați ai unor concursuri a tinerilor compozitori din Republica Moldova),
4. *Ansambluri pentru pian la 4 mâini* (prelucrări pentru pian ale unor melodii populare moldovenești și ale unor lucrări autohtone originale, efectuate de profesorii școlilor de muzică republicane).

Foarte reușit, după părerea noastră, este și sistemul de selectare a materialului muzical în primul compartiment: axarea pe „realitățile sonore“ — intonațiile muzicale specifice acestui pământ, preluate în mod creativ în cadrul prelucrărilor unor cântece și dansuri populare bine cunoscute. La etapa inițială de instruire, autorul se bazează pe intonații ritmice și sonore auzite de copii în lumea înconjurătoare: sunetele emise de păsări (cocoș, găină, vrăbiuțe), animale (câini), insecte (albine), sunete din natură (viscolul), emise de diverse obiecte casnice (ceasul) sau instrumente muzicale (toba) etc. Întrucât la copii predomină gândirea imagistică concretă, la baza reprezentărilor asociative ale acestora stă principiul similitudinii imaginilor vizuale și auditive.

¹ *Răsai, soare!*: Album pentru elevii din școlile și studiourile de muzică: cl.I-IV. Selecție și îngrijire de I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2006. 139 p.

E. Mironenco a delimitat aceste asociații vizual-auditivă în două tipuri, în dependență de situațiile sonore date:

- *Imagini artistice sonore*;
- *Imagini artistice spațiale* [2, p. 20-21].

Exercițiile pentru pian incluse în culegere sunt bazate pe principiile amintite, prin utilizarea intonațiilor ritmice și sonore tipice pentru muzica noastră populară. Titlurile speciale (*Vrăbiuța, Găinile, Cocoșelul, Ursul, Mâța, Cățelușii, Viscolul*) au menirea de a sensibiliza atenția asociativă a copilului. Miniaturile pentru pian ale I. Stolear din primul compartiment (*Exerciții*) sunt scrise sub forma unor schițe artistice de dimensiuni mici, ce poartă un pregnant caracter național. Având denumiri caracteristice, fiecare dintre acestea sunt destinate studierii unui anumit procedeu pianistic.

1. *Vrăbiuța*: elevul studiază apogiatura și trilul, cât și procedeul *staccato*, din care cauză sunetul trebuie să fie ușor, la un nivel mediu de intensitate.
2. *Cocoșelul*: apare ritmul sincopat și trioletele în mâna stângă, disonanțele (intonația de secundă se formează, la fel ca și în exercițiul precedent, printr-o apogiatură scurtă, ce imită strigătul cocoșului).
3. *Șoricelul*: este scos în evidență procedeul *staccato*, la *piano*. Sunt prezente apogiatura simplă, trecerea hașurii *staccato* de la o mână la alta.
4. *Iese soarele*: se lucrează asupra deprinderilor alegerii corecte a digitației, pe exemplul mișcărilor melodice comode, la *legato*, cântate cu toate degetele succesiv, în fiecare mână (se exersează *crescendo*, prin creșterea dinamică a sunetului de la *piano* spre culminația frazei — *forte*).
5. *Ursul*: apar duratele de doimi, interpretarea cărora necesită o sonorizare densă, aprofundată. Sarcina piesei include și introducerea Cheii de Bas și a unul sunet alterat (diezul).
6. *Mâța*: scopul central al piesei este de a cânta cu încheietura mâinii liberă, elastică, la care contribuie și ligile mici, în mâini succesive.
7. *Leagănul*: mișcările de legănare, moi, ale ambelor mâini sunt efectuate în mișcare paralelă.
8. *Rugămintea*: apare intonația de rugă, deja în note duble, sub forma unor „așezări“ moi ale mâinilor.
9. *Greierașul*: este o piesă dificilă care, deși compusă din doar 4 măsuri — conține un ritm punctat, salturi mari, note duble, semne de alterație adăugătoare, cât și procedeele *staccato*, *legato* și *tenuto*.
10. *Găinile*: apogiatuiri scurte cu accente și *staccato*, durate diferite, cât și diferite variante ale finalului (două volte): cu și fără pauză în mâna stângă.
11. *Cățelușii*: miniatura este structurată în mișcare melodică opusă și intervale disonante la ambele mâini (cu durate de șaisprezecimi) și mișcare paralelă în note duble (intervalele de secundă, cu durate de optimi). Interpretarea acestei piese necesită precizie, o anumită stridență și „ascuțime“, ce ar imita lătratul câinilor.
12. *Viscolul*: deși constă din doar 3 măsuri, dificultatea constă în interpretarea gamei cromatice în mâna stângă (exercițiul pentru întoarcerea degetului unu, după cel de-al doilea și al treilea), cât și în rezolvarea cadențială moale a sunetelor întârziate de la sfârșitul frazei.
13. *Țânțarul*: aceeași mișcare pe trepte cromatice în mâna dreaptă, la care se adaugă dificultatea interpretării unui cluster în mâna stângă în finalul piesei și tempoul mișcat.

În cel de-al doilea compartiment al culegerii (*Piese și adaptări pentru pian solo*) au fost incluse lucrări originale pentru pian, nepublicate, din *Albumurile pentru copii și Suitele pentru copii* ale compozitorilor din Moldova: I. Macovei (*Florica; Cânt; Cîmpoieșul; Chira-Chiralina; Chirița; Ionel; Coasa*), D. Fedov (*Dans; Doi băieți; Joc*), S. Buzilă (*Trei piese din ciclul „Piese mici pentru începători“: № 1, 3 și 7*), O. Negruța (*Noaptea în codru; Ploița de toamnă; Ceasul*) și Z. Tkaci (*Crești, pădure, și te-ndeasă*). Tot aici au fost incluse și aranjamentele pentru pian ale unor lucrări ale compozitorilor autohtoni, efectuate de profesorul A. Popovici (*Rățoiul* de Gr. Vieru și *Răsai, soare!* de E. Doga) și de I. Stolear

(fragmente din poemele corale de S. Lungul *Glie sfântă și Să fie pace pe pământ*). Autorul culegerii mai include și 5 prelucrări de melodii populare cunoscute, pentru pian solo (*Viorelele; Doina badei; Bătuta din Briceni; Ardeleanca; Busuiocul*).

Compartimentul al treilea este intitulat *Copiii — copiii*, expresie deseori întâlnită în anii 70-80 ai secolului trecut în diferite culegeri editate în republicile sovietice. Lucrările micilor compozitori erau publicate nu doar în diverse compartimente ale culegerii, ci chiar în culegeri separate.

În anii '80 ai secolului trecut, Uniunea Compozitorilor din Republica Moldova a organizat concursuri ale tinerilor compozitori. Inițiatorul și imuabilul președinte al juriului a fost profesorul, Maestrul în Arte, compozitorul Zlata Tkaci. În rubrica *Copiii — copiii* din culegerea I. Stolear sunt prezentate cele mai bune piese ale elevilor școlilor de muzică din republică, laureați ai acestor concursuri². Lucrările micilor compozitori³ au fost publicate aici în varianta în care au fost prezentate juriului.

Toate miniaturile au o denumire programatică și un anumit subiect, legat de o poveste sau fabulă cunoscută pentru copii. Astfel, *Elefantul și cățelul* de I. Lahno și *Mielul și lupul* de C. Chicușa au fost compuse după fabulele de I. Krilov; *Păianjenul și Musca guralivă* de C. Nicoară — după povestea omonimă de K. Ciukovski. Lucrările *Vulpea și găinușa*;⁴ *Șoriceii* ale micii participante Nelly Maiboros conțin chiar și scurte subiecte literare ale miniaturilor, în calitate de epigraf. Denumirile celorlalte piese incluse în rubrica în cauză nici nu necesită explicații: *Găinușa și cocoșelul* de T. Stolearov, *Greierașul* de L. Conea, *Jocuri de lumină; Jocul furnicilor* de T. Graci, *Voinicel* de C. Solomonov, *Ursul și albina* de A. Iurcu ș.a.

Cel de-al patrulea compartiment al culegerii, intitulat *Ansambluri pentru pian în patru mâini* include cele mai reușite 20 de transpuneri pentru pian la 4 mâini, efectuate de profesorii școlilor de muzică din republică (Chișinău, Cornești, Cricova, Cantemir, Bender, Dnestrovsc, Tiraspol ș.a.) în cadrul cursurilor de perfecționare.

Un interes deosebit prezintă fragmentele din muzica lui V. Slivinski la spectacolele lui V. Alecsandri: *Joc-Trio* din spectacolul *Lască-i bine și Doamna Ferchezanca și Egor* din vodevilul *Doi morți vii; Cântece de leagăn* (aranjamentul profesorului T. Zazerțeva); cât și transpunerile pentru pian la 4 mâini ale unor cunoscute lucrări de E. Doga: *Valsul* din filmul *Blânda și tandra mea fiară* (prof. T. Roibu) și *Sonet* (prof. S. Semionov). Unele lucrări publicate aici sub forma unor ansambluri sunt cunoscute ca miniaturi solo ale autorilor moldoveni: *Basm* de S. Șapiro (transpunere de prof. L. Cobzev), *E timpul să dormi* de A. Sokireanski (prof. L. Masliucov), *Piesă* de A. Mular (prof. I. Saițki), *Doi bujori* de Gh. Borș (prof. I. Tarnovski).

Deasemenea, culegerea conține și prelucrări originale la 4 mâini ale compozițiilor semnate de Iu. Țibulski: *Hora* (prof. L. Glușencov), *Clopoței* (prof. E. Rudic), *Pădure, pădure și Ploaia și curcubeul* (prof. I. Stolear). În compartimentul respectiv mai sunt prezente și unele aranjamente ale alcătuitorului — lucrări vocale ale Z. Tkaci (*Ceasul*), C. Rusnac (*Cântă țapul la țambal*) și E. Coca (*Azi la noi e sărbătoare*). Deasemenea, sunt transpuse, pentru pian la 4 mâini, și 3 melodii folclorice cunoscute — două *Hore* și cântecul *Foaie verde sălcioară*, aranjate de același autor pentru pian solo în culegerea precedentă.

În cuvântul introductiv al acestei ediții sunt câteva recomandări ale alcătuitorului, legate de studiul acestor lucrări: „Având în vedere nivelul diferit de dificultate pe care-l prezintă partidele în ansambluri, pedagogul poate repartiza pentru interpretare partidele mai ușoare elevilor din clasele mici, iar cele mai dificile — celor din clasele mari, sau să le interpreteze personal.” [1, p. 3].

Autorul a efectuat și o redactare serioasă a textului muzical, indicând cu minuțiozitate digitația, hașurile, articularea, tempourile și nuanțele dinamice. În cele mai multe cazuri, I. Stolear lasă utili-

2 Toți participanții la concursul în cauză au fost, de asemenea, și primii interpreți ai propriilor lucrări.

3 În procesul de pregătire a acestor copii un aport deosebit l-au avut pedagogii acestora: A. Fiodorov, O. Negruța, V. Ciolac, O. Chiriță, T. Dianova, V. Galescu ș.a.

4 Rezumatul epigrafului primei miniaturi de N. Maiboros: „Vulpea se furișează — vrea să fure o găinușă, găina cotcodăcește și zboară pe gard, iar vulpea pleacă, întristată“.

zarea pedalei la latitudinea pedagogului, din care cauză aceasta este notată doar în unele miniaturi (*Vulpea și găinușa; Șoriceii* de N. Maiboros; *Mielul și lupul* de C. Chicuș; *Crești, pădure, și te-ndeasă* de Z. Tkaci ș.a.).

O mare parte a pieselor incluse în creștomatie conțin elemente polifonice. În legătură cu aceasta, autorul culegerii relevă, că la trecerea temei dintr-o mână la alta, o atenție sporită trebuie acordată păstrării caracterului unitar al melodiei (mai ales în cazul încrucișării mâinilor).

În încheierea acestui articol putem concludiona:

- Materialul didactic inclus în ediția vizată este mai divers decât în cea precedentă (din 2001), atât pe plan ritmic cât și modal-armonic, deschizând astfel copiilor noi căi de însușire a limbajului muzical contemporan.
- Toate lucrările originale, cât și diversele variante ale transpuerilor pentru pian (la 2 sau la 4 mâini) prezentate în culegere sunt editate pentru prima dată. Piese se succed după principiul complicării treptate.
- Particularitate importantă a acestei creștomatii este și faptul că majoritatea lucrărilor incluse au trecut aprobarea pedagogică și concertistică, în practica pedagogică republicană, pe parcursul a 20 de ani. Iată de ce toate lucrările în cauză sunt foarte utile, având o valoare artistică și didactică incontestabilă, din punctul de vedere al pianistului profesional.

Referințele bibliografice

1. STOLEAR, I. *Răsai, soare!*: Album pentru elevii din școlile și studiourile de muzică: cl.I — IV. Chișinău: Pontos, 2006.
2. МИРОНЕНКО, Е. *Современные произведения молдавских композиторов для детей (Методика анализа стилистических особенностей детской музыки)*: Методические рекомендации. Кишинёв: КГУ, 1988.